

Sándy – Konok: Metszéspontok

CSALÁDTÖRTÉNETI KIÁLLÍTÁS A MŰCSARNOKBAN, 07. 28. – 10. 25.

SZÖVEG | TEXT: BODÓ PÉTER FOTÓK | PHOTOS: MAGYAR ÉPÍTÉSZETI MÚZEUM ÉS MŰEMLÉKVÉDELMI DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT

Konok Tamás festőművész 90. születésnapja alkalmából a Magyar Építészeti Múzeum és Műemlékvédelmi Dokumentációs Központ a Műcsarnokkal közös kiállításon tiszteleg az életmű előtt. Konok felmenői nagymértékben befolyásolták művészetét, amit a négy generációt átfogó családtörténeti kiállításon mutatnak be a rendezők. Konok Tamás az építész-nagyapa, ifj. Sándy Gyula szerkesztéseire, rajz-eszközeire mint konstruktív kompozícióinak meghatározó forrásaira emlékezik vissza.



IFJ. SÁNDY GYULA: BUDAPEST, I. KER. SZILÁGYI DEZSŐ TÉR 3., BUDAI REFORMÁTUS EGYHÁZKÖZSÉG BÉRHÁZA, 1898–99. FOTÓ: BÉLAVÁRI KRISZTINA

Konok Tamás Kossuth-díjas festő életművében jelentős részt képviselnek a Graphidion-képek, melyek a legkorábbi művész ősre, Ferenczy István szobrászra utalnak. Az ő leghíresebb művét, melyet ma *Pásztorlánykaként* ismerünk, Kazinczy Ferenc eredetileg Graphidionnak nevezte (jelentése kis rajzoló, mert a lányka kedvese alakját rajzolja a porba).¹ Ferenczy kapcsán a kiállítás a Leonardo da Vincinek tulajdonított híres lovas szobrot is említi, amelyet ő hozott Rómából Magyarországra.

Konok Tamás dédapja, id. Sándy Gyula szintén festőművész volt, és rajztanárként is dolgozott: többek között Benczúr Gyulát is tanította. Sándy a Tokaj-hegylajai Tállyán született. Rengeteget utazott: Bécsben tanult festészetet, a szabadságharc után pedig bűntetésből Itáliába sorozták be katonának.² Hazatérését követően Kassán és Eperjesen is élt hosszabb-rövidebb ideig, majd 1871-ben családjával Budára költözött. Gyakran visszajártak a Felvidékre, elsősorban felesége Rimaszombatban maradt rokonait látogatták meg. A nyughatatlan festőt a kirándulások is



IFJ. SÁNDY GYULA: BUDAPEST, XVII. KER., XIX. UTCA 25. RÁKOSSZIGETI EVANGÉLIKUS TEMPLOM, 1931–32. FOTÓ: BÉLAVÁRI KRISZTINA

vonzották, a gyönyörű hegyvidéki tájakat pedig gyakran lefestette. Megörökítette az ormokra épített várakat és a felvidéki embereket is. Kirándulásaira gyakran magával vitte fiát, akire főleg a várakok tettek mély benyomást.

Ifj. Sándy Gyula³ a műszaki érdeklődése okán az építészmérnöki pályát választotta. Konok Tamásra ő volt a legnagyobb hatással, őt nevezte első mesterének, így a kiállítás is leginkább az ő munkásságának bemutatására koncentrál. Sándy Gyulához a gyermekkorában látott várak miatt a középkori stílusok álltak közel. A Királyi József Műgyűjtemen Steindl Imre és Pecz Samu volt a két legmeghatározóbb tanára. Pecz téglahomlokzatú neoromán, illetve neogótikus épületei mintát adtak Sándynak, aki azonban már fiatalon egyéni stílus kialakítására törekedett,⁴ így alkotásaiba beépítette az éppen divatos áramlatok elemeit is. A kiállítás öt szekcióban mutatja be az életművet: az elsőben a legkorábbi épületei kapnak helyet, melyeken a neogótikát a népi építészeti elemekkel, illetve a magyaros



IFJ. SÁNDY GYULA: BUDAPEST, XII. KER. KRISZTINA KÖRÜT 6-8., BUDAI POSTAPALOTA, 1923-26. FOTÓ: BÉLA VÁRI KRISZTINA

szecesszióval vegyítette. Hódmezővásárhelyre hat épületet is tervezett, melyek közül a tárlaton az újvárosi református templom szószékének terve látható. A budai Szilágyi Dezső téri bérházából különböző formájú és anyagú virágdíszek jelennek meg a kiállításon. A második szekcióban a Foerk Ernővel közösen készített munkák kaptak helyet, többek között a breznóbányai evangélikus templom tornyának három különböző tervváltozata, melyek a pártázatos reneszánsz egyes stílusjegyeit is magukon hordozzák. A harmadik szekció a nemzetközi pályatervekről szól, itt tizenhat év után láthatja újra a közönség a genfi Népszövetségi Palota pályázatára készített művészi kivitelű, rendkívül igényes terveit⁵, melyekkel 1928-ban elnyerte a Képzőművészeti Társulat nagydíját.⁶ A negyedik szekcióban láthatók a két világháború között tervezett jelentősebb profán épületei, köztük a Budai Postapalota. Az éppen felújítás alatt álló épületből eredeti épülettartozékok, többek között ajtókilincsek is szerepelnek a kiállításon, melyeket a róluk készített tervekkel együtt mutatnak be. Látható a palotáról nemrégiben készült makett is. Az épület dicsőséget szerzett Sándynak, a kor jeles művészei emlékérmét és mellszobrot is készítettek róla, műegyetemi tanítványai ugyanakkor találó karikatúrán ábrázolták. Az ötödik szekció Sándy templomaiból mutat be válogatást. Közel félszáz evangélikus templomhoz készített tervet, melyek közül huszonhét épült meg, a kiállított darabok az építész által használt jellegzetes formákat reprezentálják. Látható a nagytarcsai, a rákosligeti, a rákoszentmihályi, a budafoki és a pestújhelyi, melyek azt is jelzik, hogy a Budapest külső kerületeiben álló evangélikus templomok zömét Sándy tervezte. A vidékiek közül a kaposvári, a Miskolc-diósgyőri, a székesfehérvári, valamint a győri



IFJ. SÁNDY GYULA: BUDAPEST, XII. KER. KRISZTINA KÖRÜT 6-8., BUDAI POSTAPALOTA, 1923-26. FOTÓ: BÉLA VÁRI KRISZTINA



IFJ. SÁNDY GYULA: BUDAPEST, XXII. KER., JÁTEK U. 16. BUDAFOKI EVANGÉLIKUS TEMPLOM, 1932–34. FOTÓ: BÉLAJÁRI KRISZTINA



IFJ. SÁNDY GYULA: BUDAPEST, XVI. KER., HŐSÖK TERE 11. RÁKOSSZENTMIHÁLYI EVANGÉLIKUS TEMPLOM, 1931–34. FOTÓ: BÉLAJÁRI KRISZTINA

templom kapott helyet. A kiállított tervek nagy része művészi kivitelezésű akvarell, melyek versenyre kelnek a kiállításon látható olajfestményekkel is. A teljesebb élmény érdekében a templomok belső terei is feltárulnak, a Magyar Építészeti Múzeum és Műemlékvédelmi Dokumentációs Központ fotósának, Bélaári Krisztinának remek kompozíciójú képeiből kivetítõn jelenik meg válogatás.

Id. Konok Tamás katonatiszti pályája ellenére mindig fogékony volt a művészetek iránt. Nagyon szerette a komolyzenét, hírnevet azonban fényképeivel szerzett. Az elsők között volt Magyarországon, aki színes felvételeket is készített, de nem művészi cél vezérelte, csak hobbifotósnak tartotta magát. A hatalmas életműből válogatott harminc fotó három szekcióba rendezve mutatkozik be: az elsõben családjának és szûkebb környezetének mindennapi életét ábrázoló fotók, a másodikban a keleti fronton készült, rendkívül sokatmondó képei jelennek meg, a harmadikban pedig a különbözõ jellegû körmenetek és felvonulások képeinek párhuzamba állításával ismerhetik meg a látogatók a 20. századi élet különbözõ szegmenseit.

Ifj. Konok Tamás ötvenes években kezdõdött és napjainkban is aktív festõi pályáját huszonegy alkotással mutatja be a kiállítás. Egy korai, még Magyarországon készült figurális festmény mellett a válogatás törzsét a nyugati emigrációban készített geometrikus absztrakt mûvek adják, de látható lesz néhány egészen friss mû is. A festményekhez fûzött rövid magyarázatokkal a látogató megismerheti azokat a hatásokat is, amelyek a festõt inspirálták az alkotásban.

- 1 Bódi Katalin: *Kazinczy a múzeumban*. In.: Irodalomtörténet XLVII. (2016), 1. sz. pp. 24.
- 2 Magyar Nemzeti Galéria Adattára, ltsz: 24283/2003
- 3 Életművét a Magyar Építészeti Múzeum és Műemlékvédelmi Dokumentációs Központ vándorkiállítása mutatta be *Napsugaras tornyok* címmel 2018-2019-ben. A tárlat — melynek kurátora e sorok szerzője volt — Budapesten, a Magyar Építőművészek Szövetsége Kós Károly termében, valamint Rimaszombatban, Pozsonyban és Kassán is látható volt.
- 4 Sándy Gyula: *Hogyan lettem és hogyan voltam én templom-építő, -tervező és művezető építész? Lapis Angularis VI*. Magyar Építészeti Múzeum, Budapest, 2005. pp. 70.
- 5 A terveket erre az alkalomra restaurálja Budapest Főváros Levéltára.
- 6 Építő Ipar – Építő Művészet LII. (1928) 19-20.sz. pp. 74.

SÁNDY – KONOK: INTERSECTION POINTS FAMILY HISTORY EXHIBITION IN THE BUDAPEST KUNSTHALLE

On his 90th birthday, painter Tamás Konok is celebrated by a joint exhibition organised by the Budapest Kunsthalle, the Museum of Hungarian Architecture and the Centre of Historic Building Protection and Documentation to honour his oeuvre. Konok's art has been deeply influenced by his predecessors, which is presented in a family history exhibition spanning four generations by the organizers. Its special focus is to accentuate common characteristics, and this is the reason why the exhibition was given the subtitle *Intersection Points*.